

Kié a múlt? Avagy a király meztelen

„Kincs, ami nincs” címmel jelent meg a hazai régészetet egyoldalúan hamis és rossz színben feltüntető, általánosító írás a napokban a Népszabadság hasábjain. A cikk „háborúzó” régészekről, „hiába” elköltött milliárdokról beszél, melyek hasznosulása a múzeumok kiállításain, a tudományos publikációkban „alig látszik”. Úgy tűnik, hogy a pedagógusok, az orvosok után most a régészeket próbálják a megalázott szakmák sorába kényszeríteni. A régészeti közélet és a szakmagyakorlás jelenlegi helyzete valóban nem ideális és valóban sokkal rosszabb, mint amilyen akárcsak két-három évvel ezelőtt is volt. Ezt a „háborús” helyzetet pedig egy 2007-ben megjelent – színvonalát tekintve jó esetben félkésznek tekinthető – rendelet nyomán létrejött, gyökerek és sok esetben szakmai kompetencia nélküli új szervezet (Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálat) működése idézte elő. **A szervezet villámgyors létrehozásának hátterét hosszan lehetne vizsgálni, de az érzékelhető, hogy mind gazdasági, mind szakmai megalkotói ebben komoly érdekeltséggel bírtak.**

De mi is történt a 2007-es rendelet életbelépése után?

Az új régészeti örökségvédelmi szervezet egycsapásra magához ragadta a Magyarországon tradicionálisan a régészeti örökséget gondozó megyei múzeumi rendszer által végzett régészeti feladatok **jelentős** részét. **Azokat teljesen, amelyeket gazdaságosan lehet elvégezni.** Ezáltal a területi örökség gondozását végző számos megyei múzeumban kutatási programok maradtak félbe, tudományos műhelyek estek szét, s a múzeumok arra kényszerültek, hogy a kutatáshoz használt műszer- és eszközállományuktól megváljanak. Mert arról nem szól a cikk, hogy ezeknek a múzeumoknak 160-180 régésze csak 2005 és 2008 között 8 millió négyzetmétert tárt fel, több mint 2 millió nyilvántartásba vett lelettel gazdagította a régészeti örökséget, 94 kiállítást rendezett a feltárások anyagából, s 873 publikációban tette hozzáférhetővé az eredményeket. A rombolás, a károkozás egyértelmű.

És mit hozott létre a 2007. évi rendelet?

Egy igen drága, párhuzamos intézményrendszert az adófizetők pénzéből. A mindössze 86 régésszel rendelkező „országos” intézménynek csak fele annyi régésze van, mint a megyei múzeumoknak, ugyanakkor a feltárások zömét kellene elvégeznie a rendelet értelmében. Erre természetesen nem képes, ezért aztán kénytelen igénybe venni – no nem partnerként, csak amolyan „alvállalkozóként” – a nála sokszor magasabb szakmai kompetenciát mutató megyei múzeumokat. Nem kell ahhoz közzgazdásznak lenni, hogy tudjuk, minden közbeiktatott résztvevő egy folyamatban drágít az áron. A beruházó, aki korábban csak a múzeummal tárgyalt, most a KÖSZ-szel köt szerződést, aki aztán a munkát – az esetek többségében – más feltáró intézménynek adja át. A beruházó pedig kénytelen fizetni a drágább végszámlát.

És mit hozott még a 2007. évi rendelet?

A lőszermentesítést. Igen, nem tévedés. 2007-től a régészeti munka részévé vált – persze csak a jó pénz hozó nagyberuházások esetében – a lőszermentesítés, rendeletben előírva, a KÖSZ által közbeszereztetve, egyetlen nyertessel az egész ország területén.

És mit hozott még a 2007. évi rendelet?

A szakmai protokollt, mely egységesnek indult, végül felemás lett, nem alkalmazható a régészet minden területén, így végül csak sokszor alacsony színvonalában egységes.

És mit hozott még a 2007. évi rendelet?

A lövészárkokat. A félkész, elsietett, át nem gondoltan feltárási jogosítványokat osztogató rendelet legsúlyosabb következménye az a „vad piaci” helyzet, ami mostanra kialakult. Egyetlen – következmények nélküli – beruházói nyilatkozat nyomán dől el, hogy ki a lelőhelyet feltáró intézmény. A feladatok megosztásának szabályozatlansága nyomán kialakult gyakorlatban ma már azt sem lehet tudni, hogy ki gondozza az örökséget, kinek, mikor, milyen felelőssége van. **A KÖSZ a feltárt leletanyagot nem őrzi, azt egy egyszeri, minimális összegért (250 000 Ft/m³) örök időkre a múzeumokra hagyja.**

Szerencsére azt még tudjuk, hogy kié az örökség. Egyelőre mindnyájunké.

Látjuk, hogy sok a hozadéka, vagy inkább a hordaléka a rendeletnek. Ha az új intézmény (KÖSZ) csaknem három éves működése után sem volt képes meggyőzni a szakmai közvélemény túlnyomó többségét arról, hogy valóban a régészeti örökség érdekében dolgozik, akkor ott valami nincs rendjén. Ma is ugyanúgy a sárdobálás, a sohasem bizonyított pletykák, a hamis sejtetések és általánosítások jelentik a fegyvertárat a múzeumok ellen, ahogy az a 2007. évi rendeletet megelőző médiakampányban zajlott. Természetesen a kommunikáció kitűnő, sokkal jobb, mint a 19 megyei múzeumé. De aki egy kicsit is ért a szakmához, tudhatja, hogy a régészet alapvetően nem kommunikáció. Ideig-óráig el lehet hitetni, hogy a királyon van ruha, de előbb-utóbb ki kell mondani, és be kell ismerni, hogy a király meztelen.

A 2007. évi rendelet valójában nem több mint egy félresikerült kísérlet, melynek módosítását az OKM már alig egy évvel a 2007. évi rendelet megjelenését követően megkezdte. Született is 2008 nyarán egy olyan tervezet, amelynek koncepcióját a 19 megyei múzeumot tömörítő Megyei Múzeumok Igazgatóságainak Szövetsége is elfogadott. Az új rendeletmódosításról, amely a szakmai kompetenciák mentén lenne képes a jelenlegi helyzetet orvosolni, azóta sem hallani. Maradt és mélyült a lövészárkok.

A múlt mindenkié, *közügy* és *közfeladat*, a *közösségnek*, kicsiknek és nagyoknak, megyéknek és városoknak, *közük* van saját múltjukhoz. A régészek pedig nem „háborúzni”, hanem dolgozni szeretnének.